

19 września 2022 roku, Warszawa

Dr hab. Paweł Krzyworzeka, prof. ALK

Katedra Zarządzania w Społeczeństwie Sieciowym

Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie

**Recenzja osiągnięć naukowych, aktywności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej w
postępowaniu habilitacyjnym doktora Michała Mokrzan**

Uwagi wstępne

Podstawę prawną niniejszej recenzji stanowi ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 574 ze zmianami; dalej: ustawa), informacja od Rady Doskonałości Naukowej o powołaniu komisji habilitacyjnej w postępowaniu dra Michała Mokrzan oraz uchwała Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Kulturze i Religii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dotyczące powołania komisji w postępowaniu nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Michałowi Mokrzanowi w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii (uchwała nr 21/2021/2022).

Celem niniejszej recenzji jest dokonanie oceny dorobku naukowego Habilitanta pod kątem ustalenia, czy obejmuje on osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o kulturze i religii oraz czy Habilitant wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni i/lub instytucji naukowej.

Recenzję sporządzono na podstawie otrzymanej dokumentacji postępowania habilitacyjnego, która obok wniosku Habilitanta obejmowała:

1. autoreferat,
2. dokument potwierdzający posiadanie stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie etnologii,
3. wykaz osiągnięć naukowych,
4. monografię stanowiącą osiągnięcie naukowe będące podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii,
5. elektroniczne kopie publikacji i dokumentów potwierdzających określone osiągnięcia naukowe Habilitanta.

Dokumentacja i jej kompletność nie budzą zastrzeżeń. Dokumentacja może więc być podstawą sporządzenia recenzji w postępowaniu habilitacyjnym.

Podstawowe informacje o Habilitancie

Z informacji przedstawionych w autoreferacie wynika, że kariera naukowa Habilitanta była związana przede wszystkim, lecz nie tylko, z Katedrą Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego. W 2010 r. Habilitant obronił rozprawę doktorską pt. *Antropologia i retoryka. Retoryczny wymiar antropologicznego poznania* przygotowaną pod kierunkiem prof. Katarzyny Kaniowskiej i w marcu 2010 r. uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie etnologia nadany przez Radę Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego.

Ocena osiągnięć naukowych

Ocena osiągnięć naukowych została podzielona na trzy części. W pierwszej znajduje się ocena monografii, w drugiej pozostałych publikacji, a w trzeciej innej aktywności naukowej.

A. Uwagi dotyczące monografii

Jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazano w autoreferacie (s. 1) monografię naukową autorstwa Habilitanta zatytułowaną *Klasa, kapitał i coaching w dobie późnego kapitalizmu. Perswazja neoliberalnego zarządzania* wydaną w 2019 roku przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, w prestiżowej serii Monografie Fundacji na rzecz Nauki Polskiej.

Monografia składa się z wprowadzenia, sześciu rozdziałów, zakończenia oraz zestawienia materiałów etnograficznych wykorzystanych w pracy, bibliografii, wykazu tekstów autora wykorzystanych w pracy, podsumowania w języku angielskim oraz indeksu nazwisk (łącznie 461 stron).

Cel badawczy oraz pytania badawcze zostały sformułowane we wprowadzeniu (*Wprowadzenie. W stronę antropologii neoliberalizmu*) oraz w autoreferacie. Z kolei główne wnioski zostały przedstawione w rozdziale *Zakończenie. W stronę neoliberalnej antropologii* oraz w autoreferacie.

Oś książki stanowią pytania badawcze (s. 28 książki):

1. Jakie praktyki, wartości i postawy, które razem składają się na kapitał emocjonalny, są pożądane z punktu widzenia neoliberalnej logiki rządzenia?
2. Za pomocą jakich działań członkowie badanych przez mnie wyższych klas średnich są konstituowani jako podmioty neoliberalne?

Kolejność prezentowanych treści i struktura całości są przejrzyste. Należy dodać, że monografia została dobrze zredagowana.

Dla porządku należy zauważyć, że przedłożona monografia spełnia formalny warunek zapisany w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit a) ustawy, a mianowicie została wydana przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w odpowiednim wykazie ministerialnym.

Książka dra Michała Mokrzanę stała się już istotną pracą dla przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych. Została zauważona, jest szeroko komentowana, jej pojawienie się było ważnym i potrzebnym wydarzeniem naukowym. Niech status tej książki zilustrują nie dane bibliometryczne (jestem pewien, że potwierdzą niedługo wyjątkowość tej pozycji) lecz obserwacja z obrony doktoratu w dziedzinie nauk o zarządzaniu (w nurcie humanistycznym), w której uczestniczyłem jako recenzent. Doktorant, autor pracy o mentoringu, został poproszony o wyjaśnienie dlaczego nie zajął się coachingiem oraz o odniesienie swoich wniosków do tez zawartych w „Coachingu” Mokrzanę. Pytanie zadała recenzentka z zarządzania, uznając za oczywiste, że autor zna książkę antropologa Michała Mokrzanę. Jedną z członkiń komisji, próbując uratować doktoranta przed ewentualnym blamażem, pospieszyła z wtrąceniem „Jeśli oczywiście zna Pan książkę Mokrzanę”. Doktorant szybko zagregował upewniając wszystkich, że książka jest mu doskonale znana mówiąc (cytuję z pamięci): „Znam i bardzo cenię książkę o coachingu Michała Mokrzanę, jest to wyjątkowe... dzieło, tak to należy określić”. Zgadza się z doktorantem. Recenzowana tutaj monografia autorstwa dra Michała Mokrzanę jest dziełem, które bez wątplenia wniosło istotny wkład w rozwój nauk humanistycznych i społecznych. Choć praca jest przykładem świetnej antropologii, przekracza swoim wpływem granice dyscypliny.

Wyjątkowość książki „Coaching...” wynika z połączenia dobrego wyboru tematu, rzetelnych i dogłębnych badań oraz wyrafinowanej perspektywy teoretycznej. W wyniku otrzymaliśmy książkę, która zawiera wiele celnych obserwacji i proponuje przekonującą interpretację praktyk coachingowych, w które angażują się przedstawiciele wyższej klasy średniej w Polsce.

Ocena trafności wyboru tematu badawczego w antropologii jest trudna. Każdy temat i każdy teren badawczy może być inspirujący intelektualnie i daje etnografowi szansę spojrzeć w nowy sposób nawet na dobrze znane zjawisko. Jest to cecha etnografii, która powoduje, że czerpią z tej tradycji metodologicznej także przedstawiciele innych dyscyplin.

Niektóre tematy badawcze uważa się jednak za szczególnie istotne społecznie. Praktyki coachingu wśród klas średnich nie są z pozoru w pierwszym rzędzie tych tematów, które są

palącymi problemami naszego społeczeństwa. Wyższe klasy średnie, wręcz z definicji, posiadają uprzywilejowaną pozycję. Istotne i pilne do zaadresowania problemy znajdziemy prędeż wśród grup marginalizowanych, cieszących się wyraźnie mniejszą liczbą przywilejów. Uważam jednak, że zrozumienie i krytyka ekonomizacji stosunków nieekonomicznych oraz rozpowszechnienia się odpowiedzialności indywidualnej, są ważnym społecznie zadaniem, niezależnie od uprzywilejowanego statusu uczestników badań. Badany przez Habilitanta proces rozbudzania odpowiedzialności indywidualnej przez opisane technologie uodpowiedzialniania i przedsiębiorczości stają się istotną przeszkodą w przeprowadzaniu zmian na poziomie organizacji czy innych szerszych struktur społecznych.

Wysoko oceniam nie tylko wybór tematu ale także fakt, że autor przeprowadził badania etnograficzne i nie zatrzymał się tylko na analizie dyskursów eksperckich. Jak sam o tym pisze: „Dzięki dotarciu do podmiotowych doświadczeń udało mi się uniknąć błędu ‘makropoznawczego skrzywienia’ przypisywanego studiom nad urządzaniem (Binkley 2011), który polega na narzucaniu jednostkom neoliberalnej logiki rządzenia na podstawie analizy dyskursów eksperckich.” (s. 10).

Szczególnie dla mnie interesujący był wątek profesjonalizacji coachingu. Jak pokazują badania Habilitanta, w procesie tworzenia profesji wykorzystywane są figury profesjonalisty i szarlatana, retorycznie tworzona jest dychotomia swój-obcy. O ile klasyczne profesje, takie jak prawnicy czy lekarze, stworzyły wyraziste, rzadko kontestowane granice, których podstawą jest wykształcenie i regulacje prawne, o tyle coachowie, tak jak wiele innych aspirujących profesji, sięgają głównie po dostępne im narzędzia retoryczne oraz quasi-merytokratyczne formy legitymizacji (np. certyfikaty).

W popularnej wersji krytyka coachingu przyjmuje formę delegitymizacji przez ośmieszenie. Opisywana przez dra Mokrzana profesjonalizacja jest przekierowaniem tej krytyki na grupę praktyków rozwoju osobistego, których profesjonalni coachowie nazywają szarlatanami. Poprzez zaangażowanie w odcinanie się od działań, które sami uważają za szkodliwe, osoby zaangażowane w praktyki coachingu (te z nurtu profesjonalistów) rzadko, jeśli kiedykolwiek,

poddają krytycznej refleksji założenia samego coachingu. Praca habilitanta oferuje im taką szansę. Dzięki badaniom dra Michała Mokrzan krytyce można poddać już nie tylko, jak dotychczas, odstępstwa poszczególnych praktyków od profesjonalnego standardu, lecz także poddać dyskusji założenia stojące za standardem. Sięgając do popularnej także w coachingu teorii uczenia się Chrisa Argyrisa (1976), można powiedzieć, że badania prezentowane w monografii dają szansę na uczenie się w podwójnej pętli, a nie tylko w pojedynczej, jak to ma obecnie miejsce. Chociaż, jak staram się pokazać poniżej, potencjał krytycznej analizy coachingu nie został w pełni wykorzystany przez Habilitanta.

Po przeczytaniu recenzowanej monografii odczuwam niedosyt i brak wyrazistego pomysłu na krytyczne spojrzenie na coaching. Mokrzan w analizach praktyk coachingu ucieka od zaproponowania własnej perspektywy krytycznej, którą poprzedzałby namysł nad wartościami. Jest to moim zdaniem jedyna słabość monografii i moja istotna uwaga polemiczna, którą rozwijam w swojej recenzji.

W zakończeniu książki autor pisze: „Zawieszenie sądu o konwersji kapitału emocjonalnego traktuję jako gest, który ma chronić potencjał krytyczny, jakim w moim przekonaniu powinny odznaczać się badania antropologiczne dotyczące klasowego wymiaru tej formy neoliberalnego urządzania, jakim jest coaching” (str. 400 monografii).

W autoreferacie z kolei czytamy: „W prezentowanym ujęciu kapitał emocjonalny jest nie tyle narzędziem, za pomocą którego można zyskać inne formy kapitału (poza deklaracjami moich rozmówców nie mam innych dowodów empirycznych na poparcie tej tezy), ile neoliberalną strategią tożsamości i pozycji statusowej zaangażowanych w coaching członków wyższych klas średnich w Polsce” (str. 6 autoreferatu).

Habilitant ucieka od udowadniania, czy chociażby sugerowania, że możliwa jest konwersja kapitału emocjonalnego w inną formę kapitału (np. ekonomicznego). Uważam, że opisanie konwersji wytworzonego w procesie coachingu kapitału emocjonalnego w inne formy kapitału nie osłabiłoby krytycznego potencjału antropologii. Co więcej, w rozdziale szóstym, autoetnograficznym, autor ilustruje materiałem empirycznym właśnie taki proces konwersji.

Coaching wymaga krytycznej analizy, jednak sednem problemu nie jest ewentualny brak skuteczności tych praktyk.

Coaching przypomina mi tematy badawcze, które sam podejmowałem, sprzedaż bezpośrednią czy później nagrody i wyróżnienia. Istnieje dość powszechne przekonanie, że oba te zjawiska są podejrzane czy wręcz szkodliwe. Wiele osób oczekiwało od moich prac tego, co mógłby im dostarczyć raczej dziennikarz śledczy. Demistyfikacji. Możliwe, że sam nieświadomie oczekiwałem czegoś takiego od książki dra Mokrzana. Na pewno jednak spodziewałem się, że znajdę w niej pomysł na to, jak pisać pracę krytyczną na temat kontrowersyjny, a nawet stygmatyzowany w środowiskach, w których obraca się sam badacz.

Zagrożeniem jest, jak pokazuje Mokrzan – chociaż sam tego nie stawia wyraźnie – proces indywidualizacji problemów, które mają źródła ponadjednostkowe. Trudności, z którymi ludzie udają się do coachów można rozwiązać narzędziami proponowanymi przez praktyków coachingu. Jednak nie niweluje to źródeł problemu, które są zatopione w strukturalnych, systemowych uwarunkowaniach. O ile zgadzam się, że zawieszenie sądu o konwersji kapitału emocjonalnego w inne formy kapitału było dobrą decyzją, to nie zgadzam się z motywacją autora. Udowodnienie możliwości takiej konwersji, a nawet jej (wysokiej) skuteczności nie umniejszyłoby potencjału krytycznego analizy antropologicznej. Rezygnacja z analizy konwersji kapitału byłaby raczej trudna w ramach metod etnograficznych. O ile pokazanie mechanizmów takiej konwersji wyobrażam sobie jako możliwe do realizacji (w zasadzie autor w swojej autoetnografii pokazał nam jak taka konwersja przebiega), o tyle przekonujące badanie skuteczności byłoby karkołomne, tutaj bardziej przekonujące byłyby narzędzie ilościowe.

Rozdział ostatni, w którym autor wykorzystuje figurę chiazmu, jest nowatorski. Oczekiwałem jednak pociągnięcia tego wątku dalej, w stronę refleksji nad wartościami. Chiazm, choć jest zgrabnym, erudycyjnym sposobem na poradzenie sobie z problemem krytycznego podejścia do badanego zjawiska, zadziałał tutaj jako zasłona dymna. Nie znalazłem w pracy odpowiedzi jak pisać o zjawiskach takich jak coaching krytycznie, znalazłem za to przykład błyskotliwego poradzenia sobie z problemem braku takiego pomysłu. Ważne jest sformułowane

przez autora spostrzeżenie „antropologia neoliberalnego urzędowania rozumiana jako wersja antropologii krytycznej jest związana z tym, co ona sama stara się opisać i zrozumieć.”. Moim zdaniem jest to dobry punkt wyjścia do dalszych rozważań.

Uważam za Flyvbjergem (2001), że nauki społeczne, w tym szczególnie antropologia, mają prawo, w odróżnieniu do nauk ścisłych, do refleksji nad wartościami. Do stawiania w swoich badaniach pytań: Kto traci, a kto korzysta? Na postawie jakich mechanizmów władzy? Co możemy z tym zrobić? Książka dra Mokrzana jest świetną analizą mechanizmów władzy. Autor nie odpowiada jednak na pytanie „kto traci, a kto korzysta?”. A na pewno nie idzie dalej, czyli nie formułuje postulatów.

B. Uwagi dotyczące dorobku naukowego Habilitanta

Poza monografią dorobek naukowy Habilitanta obejmuje ponad 30 opracowań opublikowanych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. Zaliczają się do nich:

- dwie monografie,
- 9 rozdziałów w monografiach, w tym 1 napisany we współautorstwie,
- 17 artykułów, w tym 3 napisane we współautorstwie,
- tłumaczenia i inne publikacje.

Antropologia krytyczna jest bezpośrednim tematem znacznej części publikacji wskazanych jako dorobek naukowy Habilitanta. Doceniam poszukiwania i rozmach interpretacyjny tych tekstów oraz próby refleksji nad antropologią krytyczną w badaniach zjawisk nam bliskich, takich jak uczelnie wyższe, coaching, czerpanie inspiracji z propozycji „naukowego kolonializmu” Johana Galtunga. Refleksja autora nad antropologią krytyczną chociażby w późniejszym niż książka artykule „Efekt Ślepej Plamki. Antropologia Krytyczna Wobec Neoliberalizmu” (Songin-Mokrzan, Mokrzan, 2020) jest dużo bardziej wyrazista niż w monografii „Coaching...”. Autorzy piszą w tym tekście: „czy współczesna antropologia krytyczna (i szerzej: antropologia społeczno-kulturowa) nie jest przypadkiem dzieckiem neoliberalizmu? Jaki jest nasz status jako badaczy społecznych?”, żeby w końcu spytać „Czy

możemy powiedzieć, że jesteśmy kapitalistami, beneficjentami lub współtwórcami kontestowanej rzeczywistości?” (Songin-Mokrzan, Mokrzan, 2020, s. 125).

Zarówno w książce, jak w artykułach, dr Mokrzan dotyka sedna skomplikowanego położenia współczesnych antropologów, „sprzeczne zależności pomiędzy zobowiązaniami zawodowymi a dążeniem do zachowania integralności własnych przekonań i spójności pomiędzy pracą teoretyczną, działaniami w publicznej przestrzeni Uniwersytetu oraz indywidualną praktyką”.

Od wielu lat na co dzień funkcjonuję nie w środowisku antropologicznym lecz badaczy organizacji najczęściej działających w ramach nauk o zarządzaniu. Tam rzadko ulgę moralną i intelektualną przynosi wykorzystywanie „gestów i wolt retorycznych”, które prowadzą do defamiliaryzacji własnej praktyki. W teorii organizacji i zarządzaniu funkcjonują nie tylko nurty normatywne, które skupiają się na tworzeniu zaleceń i badań z perspektywy menedżmentu. Istnieje też nurt krytyczny, który dość bezpośrednio poddaje refleksji wartości, zarówno te stojące za motywacjami badaczy, jak i wartości badanych grup. Nierzadko, w wyniku takiej refleksji nad wartościami formułowane są postulaty. Odnoszę wrażenie, że Habilitant, prawdopodobnie w zgodzie z niedyskutowaną, i może zbędą szerzej w antropologii, praktyką, skupił się na samych mechanizmach władzy, zakładając, może słusznie, że pozostałe osoby zajmujące się badaniami antropologicznymi podzielają podobne wartości.

W publikacjach dotyczących zwrotu retorycznego w antropologii intryguje mnie brak powiązania z moim zdaniem pokrewną performatyką. Performatyka, która ma źródła w socjolingwistyce, badaniach nad twórczością oralną, badaniach rytuałów religijnych, ale także w teatrologii wydaje się być dobrym nurtem dla inspiracji i dialogu. Nurty te rozwijają się równolegle, rzadko się przecinając. Zapoznanie się z dorobkiem publikacyjnym dra Mokrzana potwierdza moją obserwację. Interesują mnie możliwe przyczyny powstania silosów, które czerpią jednocześnie z tych samych źródeł, jak chociażby z prac Della Hymesa. Z chęcią poznałbym kiedyś opinię Habilitanta na ten temat.

Dorobek badawczy i publikacyjny dra Michała Mokrzan jest imponująco spójny. Zwrot retoryczny w antropologii jest tematem zainteresowania dra Mokrzan przynajmniej od kilkunastu lat. Znaczna większość istotnych publikacji dotyczyła tego tematu. Autor albo przybliżał naszemu środowisku samą retorykę jako narzędzie poznania antropologii, jako narzędzie analityczne, albo analizował zjawiska społeczno-kulturowe, szczególnie neoliberalizm, czego zwieńczeniem jest monografia „Coaching...”. Dr Michał Mokrzan wnosi aktywny wkład w rozwój badań nad retoryką nie tylko w Polsce, ale także w przestrzeni międzynarodowej, czego przykładem może być współautorstwo artykułu pt „Rhetoric Culture Theory” opublikowanego w *Oxford Bibliographies in Anthropology*.

Wiemy wszakże, że nie ma nic bardziej spójnego niż opowieść szaleńca. Gdyby naukowa opowieść doktora Mokrzan było spójną, logiczną i nieprzerwaną opowieścią o przewrocie retorycznym w antropologii, mogłoby to być niepokojącym znakiem. Błądzenie, schodzenie ze ścieżki bywa intelektualnie inspirujące. Z radością odkryłem, że Habilitant podejmował też tematy branży weselnej w perspektywie transformacji ustrojowej czy służb bezpieczeństwa w PRL. Przyznać jednak muszę, że nie widzę w tych i innych pracach spoza głównego nurtu odważnych poszukiwań. Świadczy to prawdopodobnie o tym, że Mokrzan w zwrocie retorycznym i powiązanych perspektywach znalazł aparat teoriopoznawczy, który jest płodny poznawczo. Dzięki temu może wejść głębiej, wносить wkład, być członkiem społeczności i toczącej się debaty. Zwróciłem uwagę na ten wątek, gdyż jest to coś, czego Habilitantowi zdrowo zazdrościć.

Podsumowując, dorobek publikacyjny Habilitanta po uzyskaniu stopnia naukowego doktora jest znaczny i istotny. Obejmuje on publikacje w czasopismach o zasięgu międzynarodowym, co należy ocenić pozytywnie. Habilitant podał wskaźniki naukometryczne, w tym, m.in. liczbę publikacji z Impact Factor (jedna, IF: 0,429), cytowania na podstawie Google Scholar (46), Index H (4), oraz łączną liczbę punktów MNiSW (505 pkt.).

Dr Michał Mokrzan uczestniczył w realizacji 10 projektów badawczych, w większości w roli kierownika. Na pozytywną ocenę zasługuje aktywność konferencyjna. Habilitant wziął udział w ponad 40 konferencjach. Co ważne, brał także udział w pracach komitetów organizacyjnych konferencji. Aktywność w zakresie recenzowania prac naukowych zasługuje na bardzo dobrą ocenę, podobnie jak uczestnictwo w stowarzyszeniach naukowych i redakcjach czasopism

Zwięzła ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, popularyzatorskiego

Habilitant wykazał się dużą i istotną aktywnością dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską. Jest aktywnym członkiem swojego macierzystego Uniwersytetu, gdzie prowadzi zajęcia dydaktyczne, promuje prace dyplomowe, bierze udział w komisjach i zespołach, jest także promotorem pomocniczym doktoratu. Ponadto dr Mokrzan wnosi wkład w rozwój środowiska antropologicznego w Polsce i za granicą. Na szczególne wyróżnienie zasługuje udział w pracach interdyscyplinarnego zespołu badawczego International Rhetoric Culture Project, aktywność i wyniki tych prac oraz odbyte zagraniczne staże naukowe dowodzą, że Habilitant wykazał się istotną działalnością naukową w kilku jednostkach naukowych, nie tylko polskich.

Podsumowując, dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski dra Michała Mokrzana zasługuje na pozytywną ocenę.

Wniosek końcowy

Po zapoznaniu się z dokumentacją postępowania habilitacyjnego stwierdzam, że przedstawione do oceny osiągnięcia naukowe wnoszą znaczny wkład w rozwój wiedzy na temat neoliberalnych mechanizmów i narzędzi rządzenia sobą i innymi. Wkład w rozwój dyscypliny nauki o kulturze i religii ma charakter empiryczny i teoriiotwórczy, polega na kompleksowym opisanu splotu klasy-kapitału-coachingu.

Za najmocniejsze strony wniosku należy uznać bogaty dorobek publikacyjny, w tym dwie monografie, publikacje w renomowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym oraz dynamiczny rozwój naukowy.

Podsumowując, stwierdzam, że łączna ocena dorobku Habilitanta jest zdecydowanie pozytywna, a przedstawione do oceny osiągnięcia naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego wnoszą istotny wkład w rozwój dyscypliny nauki o kulturze i religii. Biorąc pod uwagę dorobek publikacyjny i konferencyjny Habilitanta, oceniam, że dr Michał Mokrzan wykazał się istotną aktywnością naukową. Formułując pozytywną ocenę, wyrażam nadzieję na spotkanie w trakcie kolokwium habilitacyjnego.

Dr hab. Paweł Krzyworzeka, prof. ALK

Wykaz literatury

- Argyris, Chris. 1976. 'Single-Loop and Double-Loop Models in Research on Decision Making'. *Administrative Science Quarterly* 21 (3): 363–75.
- Flyvbjerg, Bent. 2001. *Making Social Science Matter: Why Social Inquiry Fails and How It Can Succeed Again*. 1 edition. Oxford, UK; New York: Cambridge University Press.